

תיקוני עירובין

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 246
אייר תש"פ

להכשיר את המחיצה מבד, על ידי שמשעינים על הבד הפרוס דברים קצת כבדים, כגון מקלות עץ, והם מטים את הבד ומחזיקים אותו מתוח שלא יתנדנד. [ואע"פ שיוצא שהמחיצה נטויה מעט, הרי היא כשרה, כל זמן שהשיפוע הוא לפחות בשיעור "תל המתלקט" (כ 24.5 מעלות), כמבואר בחזו"א].

אילתור מחיצות מקרשי הסוכה והשלמתן

בדרך אגב יש לציין עוד עצה לפתרונות פרקטיים, במסגרת הסיוע למבקשים לעשות מחיצות, ויוצאים לחפש חפצים לבנות אילתורים לגדרות, ואין כעת קרשים ברחובות, מפני שאין שיפוצים ביתיים. ניתן להשתמש בקרשי הסוכה, שהדפנות ישמשו למחיצות, אלא שאם מעמידים אותם צריך הרבה קרשים ודפנות, לכן ניתן להשכיב אותם, אלא שאם משכיבים את הדופן, וגובה המחיצה היא רוחב הקרש, הרי הוא רק 80 ס"מ בדרך כלל, ואין בו שיעור מחיצה לשיעור חזו"א, כפי שהתקבל להחמיר. והפתרון הוא באחד משני האופנים, א' להגביה את הקרש בעזרת בלוקים וכדומה,

הגבהה לגדר שיש בה רק 80 ס"מ

בעשרים ס"מ [עד 22.5 ס"מ שיהיה שיעור לבד לקרקע לחומר]. אך זה ניתן לעשות רק כשיש אמצעים לקשור אותו שיעמוד יציב. ב' להניח את הקרש שיתחיל מהקרקע, ולהוסיף מעליו חוטים קשורים בתוך שיעור לבד. [ובזה אפשר לחשב שיעור לבד עד כ 28 ס"מ, כי לשיעור הקטן כבר יש בלא"ה מחיצה של 80 ס"מ. ויש לשים לב שלפעמים אין בקרש שיעור זה ואז יש להוסיף שני חוטים. ובמקרים אלו צריך להיזהר שילדים לא יקרעו את החוטים או ימשכו וירופפו אותם].

כמו כן ניתן להיעזר בלייסטים של הסוכה שימשו לעמודים של העירוב. אך גם בזה יש לשים לב לשני דינים. באחת מהצורות עשו עירוב למנין המתקיים בחצר, והשתמשו בלייסט של סוכה שיש בראשו חקק כדי להכניס את הקרת השוכב עליו, כעין פרגולה

חוט העירוב בתוך חקק בראש העמוד

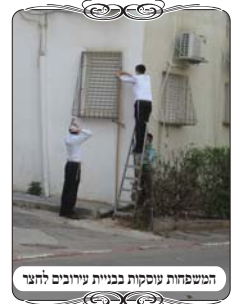
לסכך, והיה יותר נוח לקשור את החוט בתוך החקק. אבל דין זה שנוי במחלוקת. המשנ"ב (סי' שס"ד ס"ק ס"ד) הביא מהפמ"ג שאם הקנה העליון של צורת הפתח תחוב בחקק שבראש העמוד כעין שעושים האומנים, והקנים שבצדדים עודפין למעלה על גב הקנה השוכב ביניהם, מסתפק הפמ"ג ומצדד להחמיר. ואם אין הקנים עודפין למעלה, שחקק רק מעל להניח החבל שיהא מונח בטוב שלא ישתלשל למטה, שפיר דמי וכשר. לפ"ז בעמוד המדובר היה חקיקה של כמה

ס"מ, והבליטות שבצידי העמוד עודפות מעל החוט שמונח באמצע, וא"כ נחשב שהחוט אינו מעל כל העמוד ואינו כשר. אבל בחזו"א (סי' ע"א ס"ק ט') מבואר שצידד להקל בזה, כיון דאמרין דל מהכא את החלקים של העמוד הבולטים, שאינם נצרכים לכשרות העירוב, ויוצא שהחוט מעל כל מה שמשמש לעמוד. ולפ"ז העמוד הנ"ל כשר. למעשה ודאי שמקפידים שיהיה כשר גם לדעת הפמ"ג והמשנ"ב, ואין להכשיר את העמוד והחוט בצורה זו. אבל אפשר להוסיף עוד לחי לפניו, מכיון כנגד החוט, ואז הלחי הוא העמוד שמשמץ כולו מתחת החוט. דבר נוסף שיש להקפיד, שהרבה מהלייסטים דקים, ואינם מהודרים לצורך העירוב. כיון שדעת כמה פוסקים שעמוד של צורת הפתח צריך להיות ישר, באופן שהחוט שלמעלה יהיה מכוון מתחתיו עמוד עד סמוך לקרקע, ורק באופן זה נחשב מעל גבי העמוד. ואם העמוד מתעקם והחוט רק על ראשו ולא על כולו, אינו נחשב מעל העמוד. כן כתב בחכמת שלמה להגר"ש קלוגר זצ"ל (בגליון השו"ע סי' שס"ב ס"א), ובחזו"א (סי' ע"א

פתיחת פעילות הקיץ במוקד העירוב

בשבוע זה חזרה הפעילות הרחבה של "מוקד העירוב" לפעול בסיעתא דשמיא. אמנם עדיין לא במצב רגיל, עקב ההגבלות המחויבות מדיון תורה, של שמירת הבריאות, כפי הוראות מרנן ורבנן שליט"א, בכל זאת השכונות כבר דורשות את התקנות העירובים, הישבים משוועים לעזרה, ולכן אנו מוכרחים להתחיל בעשיית העירובים לפי האפשרויות בימים אלו.

הדבר המיוחד כעת הוא, שכל עמך בית ישראל שואלים ודורשין בהלכות עירובין, כדי לעשות עירובים פרטיים בחצרות הבנינים שמתקיימים בהם התפילות בשטח פתוח, והתלמידי חכמים נושאים ונותנים בהלכה, ומתקשרים למוקד העירוב לברר את המקורות של הדינים, ואת פסקי גדולי ההוראה בדורנו.

המשפחות עוסקות בניית עירובים לחצר

במוקד העירוב משקיעים כעת זמן רב להתאמץ לענות לשואלים, יחד עם הצורך הפרטי המיוחד כעת לכל אחד. וכן מנסים להגיע למקומות המבוקשים עד כמה שאפשר בתנאים הקיימים, לבדוק את החצרות, להסביר כיצד לעשות, מה כשר ומה לא, ולסייע במציאת פתרונות פרקטיים טובים.

בבדיקת החצרות ראינו דברים רבים שעשו האברכים, חלקם טובים ומהודרים, וחלקם היו דברים שאינם נכונים, או תלויים במחלוקת שההוראה לאסור או להחמיר. האברכים קיבלו את ההלכות וההנהיות, ומיהרו לתקן כל דבר על הצד הטוב יותר ומהודר.

דיני מחיצה מבד, וביצד להכשיר אותה

באחת מהחצרות רצו לעשות מחיצה תחת הבנין, וחיפשו פתרון זול וקל, מדברים שכבר נמצאים בבית, ולא צריך להשקיע בהם, [בתקוה שבשבוע הבא כבר נזכה להיכנס להתפלל וללמוד בתוך בית המדרש]. הפתרון שעשו היה באמצעות סדין בד, שקשרו בין עמודי הבנין. אלא שמכיון שמחיצה כזו תתנדנד ברוח, ומחיצה שאינה עומדת ברוח אינה כשרה למחיצה, כמ"ש בשו"ע (סי' שס"ב ס"א) לגבי ענפי האילן. כן הם השכיבו קרש למטה וקשרו את הבד לקרש, ועי"ז הרוח לא תנופף ותרים את הבד.

מחיצה מבד שנושטתה בשביל מחיצה

כשהגיע הבודק של מוקד העירוב, העיר שהמצב הזה שנוי במחלוקת הפוסקים, מהו שיעור הנדנד הפוסל את המחיצה. החזו"א כותב שהנדנד פוסל רק באופן שהרוח מביאה למצב שהמחיצה נפסלת, כגון שמתרוממת מהקרקע ג' טפחים, או יורדת מגובה זה. אבל אם נשארת בגובה ורק זה אנה אנה, הרי היא כשרה. אבל בדברי המג"א והמשנ"ב (סי' שסב) - שסג, כ. תרלח, מז) מבואר שעצם הנדנד פוסל גם כשהמחיצה אינה נופלת או נפסלת, וכמבואר בספר הפוסקים. אלא שלא מבואר בפוסקים מהו שיעור הנדנד לשיטה זו. ויש שאמרו להכשיר כשהנדנד הוא פחות מג' טפחים. אבל בספר הליכות שלמה למרן הגר"ש ז"א אומר שצ"ל כתב לדחות שאין לזה מקור בהלכה, ואפילו מעט פוסל. וכן שמעתי מהגר"מ לובין שליט"א. אלא שבאמת לא ברור כמה השיעור לפסול.

לכן להלכה למעשה, לגבי מחיצת בד, שגם כאשר קושרים אותה למעלה ולמטה, היא מתנדנדת ברוח אנה ואנה, הרי דין זה תלוי במחלוקת, שלדעת החזו"א היא מחיצה כשרה, ולדעת המשנ"ב ועוד פוסקים, אינה כשרה. לכן יש להימנע ממחיצה מבד. וכן פשט המנהג לגבי סוכות העשויות ממחיצות בד, שמוסיפים בהם פסי רוחב מברזל או מחבלים, באופן שאין בין אחד לשני ולשלישי מרחק של ג' טפחים, ועי"ז דין לבד נחשב כסתום. ובמקרים שאין ברירה, אפשר לעשות פתרון פרקטי אחר

סק"ו וי"א) בתחילה סבר להכשיר ואח"כ כתב שאין מקור נאמן להכשירו, וכך הורה למעשה לאסור עמוד עקום.

ולכן כאשר העמוד רחב, הרי גם אם יתקע מעט, עדיין יהיה מתחת החוט עמוד עד למטה. אבל אם העמוד צר, הרי כל נטיה קטנה, בפרט שהעמוד מתקעם כשמותחים את החוט, הרי הוא מתקעם מעט, והחוט אינו מעל החלק התחתון, ואינו נחשב על גביו. [ואמנם נטיה לכיוון החוט אינה חיסרון, מפני שנעשית כעין צוה"פ ככיפה, כמבואר בשעה"צ סי' שס"ג ס"ק י"א, ובחזו"א סי' ע"א. אבל בדרך כלל יש נטיה גם לצדדים אחרים. וכל מי שיבדוק ימצא כן]. לכן אי אפשר להסתמך על הליסטים הדקים, ויש להוסיף לפנייהם לחי.

טלטול ספר התורה מהמקלט לחצר אחרת

שאלה מתוך השאלות שמגיעות בימים אלו, והיא מצויה הרבה אנשים בתקופה זו. בנין מגורים שעושים מנין בחצר של גן ילדים שנמצא סמוך, ושומרים את ספר התורה במקלט של הבנין. כדי לטלטל את ספר התורה לחצר הגנים, צריך לעבור דרך הרחוב, ולסמוך על הערוב של השכונה [שכונה מתחרדת בירושלים], באותה שכונה יש עירוב עם מחיצות ברמה טובה, אבל יש הרבה תושבים שאינם שומרים שבת, ואין להם אפשרות לשכור מכולם ולעשות עירוב חצרות. האם יש פתרון לטלטל מהמקלט לחצר של הגנים במצב כזה.

תשובה. דוקא באופן זה אין צורך בעשיית השכירות והעירוב בפת, אלא מספיק שיש מחיצות כדן. משום שיש דין בשו"ע (סי' שע"ב ס"א) "כלים ששבתו בחצר, מותר לטלטלם מחצר לחצר, ובלבד שלא יכניס לבית", כי כל החצרות הם רשות אחת. וביאור הדברים הוא, שהחשש של חז"ל שאסרו לטלטל בלי להניח פת משותפת, היה בעיקר על הוצאה מהבית, ועל כלים ששבתו בבית, [שהוא מקום אישי וניכר השינוי בהעברת החפץ מזה לזה], אבל "כלים ששבתו בחצר", לא אסרו את העברה מחצר של ראובן לחצר של שמעון וכדומה.

והנה הגדרת "בית" לענין זה, הוא רק דירה שאוכלים בה סעודות שבת, [ולדעת החזו"א רק החדר שאוכלים בו סעודות שבת], משא"כ חצר, רחוב, חדר מדרגות, לובי, מקלט, מחסן [שאינו בתוך הדירה], נחשבים "חצר", והטלטול ביניהם בדברים שהיו באחד מהם מכניסת השבת, מותר אף שלא השתתפו בפת. לכן מותר להעביר את ספר התורה מהמקלט שבבנין המגורים, לחדר המדרגות, ולרחוב ולחצר של הגנים, [עד כמה שהמחיצות של העירוב טובות], אפילו שיש ברחוב תושבים הפוסלים את השיתוף בפת, כי זה טלטול מחצר לחצר בדבר שהיה בחצר. והמקלט וחדר המדרגות של בנין המגורים, אינם נחשבים בית, אלא חצר.

פתרונות לטלטול החומש והסידור במניני החצרות

על פי היסוד ההלכתי הנ"ל, יש פתרון מבוקש ביותר למי שגר בשכונות מתחרדות ומעורבות, שעשו בהם עירוב שכונתי על ידי מחיצות וצורות הפתח כדן [כל מקום לפי דרגתו], ואין אפשרות לעשות בהם את השכירות הפרטית כנדרש, לכן אינו יכול לטלטל בשבתו מהבית, אלא רק דברים שהיו בחצר [כגון באופן שכתבתי את העגלה בחדר המדרגות ואינו מכניסה לביתו, כמו שכתבנו לעיל גליונות 13, 12, ועוד]. לפ"ז מה שנוגע כעת, שעושים מנין בחוף, וסומכים על המחיצות, רק חסר את העירוב של הפת, ניתן להניח את הסיוד והחומש מערב שבת מחוף לדירה, ואח"כ יוכל כל השבת לקחת ולהחזיר אל מקום התפילה, רק לא יכניס לביתו, דהיינו לדירה, אלא ישאיר בחדר המדרגות.

וכן כאשר אין עירוב מהודר ברחוב, ורק החצר שבה מתפללים היא מוקפת בפני עצמה. הפתרון הוא לקחת חומש וסידור ולהניח מערב שבת בחצר שבה מתפללים [אפשר להניח בתוך שקית שלא ישתמשו בהם אנשים זרים], ויוכל לטלטל אותם בתוך החצר ההיא בלבד.

ובאופן שהחצר שמתפללים בה אינה מוקפת, וגם העירוב באזור אינו מספיק, א"כ אין אפילו מחיצות כשרות, והמקום הוא כרמלית [ולא רשות היחיד], ואז אסור להעביר יותר מד' אמות, אלא יניח מראש במקום שבו מתפלל, ובשבת לא יזיזם מאותו ד' אמות. [וצריך לכך שימת לב מיוחדת]. וכן לא להניח על מקום גבוה שכתבנו רשות היחיד, כגון על גבי גבוהה י פחחים, באופן שיש בו רוח ד' על ד' פחחים (לחומרא 323 ס"מ).

השיבות לימוד הלכות עירובין בימים אלו

בהזדמנות זו מצויים הרבה שאלות מעשיות בדיני "רשויות", העברה מרשות לרשות, מה נקרא רשות היחיד, מהו כרמלית, ומה אסור להעביר. איזה חצרות מצטרפות לעירוב, ואיזה לא צריכות להשתתף בפת, ועוד. וההבדל הגדול הוא, שכעת שונה מכל שבת שהורגלנו שמי שאינו מטלטל לא מוציא דבר מפתח ביתו, משא"כ עכשיו גם לאותם שנמנעים יש צורך גדול להשתמש בחוף בכמה דברים, ומחפשים פתרונות לשמור על ההקפדות והזהירות בהלכה, ולמצוא פתרונות המותרים.

כעת ראוי לכל אדם להשקיע קצת בלימוד הזה, משלש סיבות חשובות. א. גם משום שהוא נוגע לקיום ההלכה, והלימוד המעולה הוא לימוד על מנת לקיים. ב. משום שכעת יותר קל להבין את פרטי ההלכה. תמיד יש קושי בלימוד עירובין שאינו נראה מעשי, מי עושה היום לחי וקורה, מי מטלטל בכרמלית פחות מד' אמות, ומה הנפק"מ בדיני עמוד ברשות הרבים או בכרמלית. אבל כעת שבהרבה חצרות בונים עירובים, והרבה מקומות מתפללים במקום פתוח שלא מסתמכים על העירוב שבו, הלימוד הוא מעשי ומובן, ויש הרגשה טובה בלימוד ההלכה. ג. הלימוד נקלט יותר וזוכרים אותו לאורך זמן, כאשר הלימוד היה בשעת מעשה. [יש לכך הסבר ואכ"מ].

מתקבלות הצעות להומר לימודי עירובין

ניתן לקבל קובץ ללימוד מקוצר ותמציתי של יסודות ההלכות המצויות והמעשיות, מתאים לכל גיל, כל אחד לפי הידע שלו, יוכל להוסיף ידיעות חשובות מחוברת זו. החוברת יצאה לאור בשנה האחרונה, והתפרסמה לפני כמה חודשים, לאחר שהוספנו בה כמה קטעים חשובים להשלמת הנושא. בנוסף אנו עוסקים כעת להמציא חומר לימודי מגוון ומעניין, נושא פרסי, למי שירצה לעסוק בהלכות אלו עם בני ביתו. נציין בזאת שמי שרוצה לסייע לנו בכשרונותיו, בעריכת חידונים ועבודות בכתב לגילאים שונים, נשמח לקבל עזרה, וזכות הרבים תעמוד לו. לפניית בנושא זה, יש להתקשר לטל' 0548483320.

סדר עשיית עירוב חצרות בקצרה

מכיון שבשבועות אלו רבים מבקשים הדרכה לעשיית עירוב חצרות פרטי בבנין, או בין שנים ושלושה בנינים, על כן נביא כאן בקצרה את הכללים הנחוצים עם הנוסחאות המומלצים עשיית העירוב באופן הטוב ביותר.

במקום שיש היקף טוב וכשר מסביב לחדר המדרגות או מסביב למתחם, או כשמדובר על הקומות שבתוך הבנין שמוקפים בקירות ובדלת בכניסה, והם רשות היחיד גמורה, יש דין נוסף לערב ולשתף את כל התושבים שגרים במקום, בפת שתהיה משותפת לכולם. סדר עשייתו כך:

א. יקח פת בנפח 800-900 סמ"ק, כגון חלה אחת או 4-3 לחמניות. [או מצות במשקל 400 גרם]. ובדיעבד מועיל בשני שליש משיעור זה. [בשעת הדחק אף בשליש משיעור זה. וכשיש מעט שכנים יש אופנים שאפשר פחות ואכמ"ל].

ב. יזכה ע"י אדם אחר שאינו סמוך על שולחנו. כגון שכן, ואפילו אשה שאינה אשתו של בעל הפת. ויכוון לזכות לכל התושבים שיכולים להצטרף לעירוב, כדי שלא לחלוק עירובו.

"הגבה זאת, וזכה בזה לכל מי שהשיתוף והעירוב יכול להועיל לו, וגם לכל מי שהשיתוף והעירוב יוכל בעתיד להועיל לו (לדיירים חדשים ואורחים, או שיתרחב העירוב), ולכל מי שדינו כשכירו ולקוטו של הגויים וההומורים שגרים במקומות שבתחום העירוב".

ג. לאחמ"כ יניחנה בבית בכלי אחד, בחדר שיש בארכו וברחבו לפחות 4x4 אמות [2.32 מטר]. ויש להחמיר שאין האורך משלים לרוחב, ויש אומרים שכל דבר המחובר לקרקע ממעט מהשיעור [כגון ארונות מטבח].

ד. יאמר את נוסח העירוב הכולל גם שיתוף [ולא יברך מחשש שיש עירוב אחר כשר], ויאמר בפיו:

"בְּהִדְיוֹן עִרְוָא, וְאִם צָרִיךְ גַּם שִׁתּוּף מְבֹאָאוֹת שְׂיֵהָ אֶם לְשִׁתּוּף, יֵהָא שְׂרָא לְנָא לְאַפְקֵי וְלַעֲיָלֵי (יֵהָא מִתָּר לָנוּ לְהוֹצִיא וְלְהַכְנִיס), מִהַבְּתַיִם לְחֶצֶר וּמִחֶצֶר לְבַיִת וּמִחֶצֶר לְחֶצֶר וּמִגַּג לְגַג, וּמִבְּתַיִם וּמִחֶצֶר לְמַבּוֹ, וּמִמַּבּוֹ לְכָל הַבְּתַיִם וְהַחֲצֵרוֹת, שְׁבַמְקוֹם שֶׁהָעִרְבּוֹ וְהַשִּׁתּוּף יְכוֹלִים לְהוֹעִיל בָּהֶם בְּהִזָּה אוּ בְּעֵתֵי, וְכָל זֶה יוֹעִיל לָנוּ וְלְכָל הַדְּרִים בְּמִקוֹם שֶׁהָעִרְבּוֹ וְהַשִּׁתּוּף יְכוֹל לְהוֹעִיל לָהֶם, וְגַם לְכָל מִי שִׁיתּוֹסֵף בָּהֶם, לְכָל הַשְּׁבִתוֹת וְלְכָל הַיָּמִים טוֹבִים..."

ואם אין הנוסח תחת ידו, יאמר "הרי זה לעירוב חצרות, ואם צריך היא גם לשיתוף מבוואות".

ט. צריך שיסכים בדעתו, שלא יקפיד אם יבואו מבני העירוב לאכול מהפת בערב שבת או בין השמשות (סי' שס"ו ס"ד).

י. צריך שתהיה אפשרות לבני העירוב לגשת אל הפת בין השמשות, לכן צריך שכל שבת יהיה מישהו בדירה או שיהיה מפתח של הדירה בתוך גבולות העירוב

לשיעורי הדרכה דיגיטליים - מכון הלכה למעשה - A532534735@GMAIL.COM